Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

MUISTIO

4.11.2021

VaV / Maatalousjaosto

Maa- ja metsätalousministeriön kirjalliset vastaukset Maatalousjaoston esittämiin lisäkysymyksiin.

Perustelut Suomen päästövähennysten onnistumiselle ja siihen, että Suomen päästövähennykset ovat olleet toiseksi suurimmat.

Valtioneuvoston ohjesäännön ja ministeriöiden välisen työnajon mukaisesti ympäristöministeriö koordinoi Suomessa YK:n ilmastosopimuksen alaisia ilmastoneuvotteluja sekä EU:n neuvotteluita ilmastoasioista. Työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluu ilmastopolitiikan kansallisen valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittaminen. Kysymys tulisi tämän vuoksi osoittaa ympäristöministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle

Näkemys turpeen käytöstä kuivikkeena ja kasvualustana nyt ja tulevaisuudessa. Turvekuivikkeen ja -kasvualustojen käytön hyödyt.

Turpeen käytön tulevaisuus kasvualustana ja kuivikkeena
Turpeen asema sekä kasvualusta- että kuivikemateriaalina on nykyisin Suomessa hyvin vahva, ja sen korvaaminen muilla materiaaleilla on erittäin vaikeaa. Koska uhkia turpeen käytön tulevaisuudelle on ollut näköpiirissä, ovat alan yritykset sekä myös hallinto käynnistäneet ja käynnistämässä erilaisia kehittämis- ja tutkimushankkeita korvaavien ratkaisujen löytämiseksi. Uuden kasvualusta- tai kuivikeratkaisun kehittäminen ja testaaminen ei kuitenkaan ole nopeaa, ja koko prosessi kokeiluineen, turvallisuus- ja käyttökelpoisuusarvioineen sekä mahdollisine hyväksyntäprosesseineen saattaa kestää jopa kymmenen vuotta. Lopullinen sopeutuminen esimerkiksi uusiin kasvualustoihin ja niiden yhteiskäyttöön muiden kasvatusmateriaalien kanssa saattaa kestää vielä paljon pidempään - esimerkiksi turpeen kohdalla tämä optimointi on vienyt lähes 50 vuotta. Näin ollen nopeat muutokset turpeen käytön sallimisessa, sen saatavuudessa tai hinnassa aiheuttavat merkittäviä haittoja sitä käyttäville tuotannonaloille. Muutosta pois turpeen käytöstä todennäköisesti tarvitaan, mutta se ei voi olla kovin nopeaa.

Suurimmat turpeen kasvualusta- ja kuivikekäytön uhkat nousevat esiin mahdollisista EU-tasolta tulevista käytön rajauksista, esimerkiksi EU:n kestävää sijoittamista koskevan kehyksen (EU) 2020/852 eli ns. taksonomia-asetuksen nojalla annetuista säädöksistä. Kestävän rahoituksen

Platformin elokuussa 2021 julkaisema raportti sisältää ehdotuksen kriteereiksi Taksonomia-asetuksen muille kuin ilmastoa koskeville ympäristötavoitteille, ja niiden pohjalta komissio tulee laatimaan delegoidun asetuksensa. Raportissa on yhdeksi kestävyyden kriteeriksi esitetty rajoituksia turpeen käytölle maataloudessa. Samanaikaisesti julkaistussa Platformin taksonomian laajentamista koskevassa raportissa ehdotetaan turpeenoton lukemista huomattavaa haittaa aiheuttavaksi toiminnoksi.

Turpeen tuotanto

Työ- ja elinkeinoministeriön turvetyöryhmän (2020-21) työn yhteydessä käsiteltiin pääasiassa energiaturpeeseen liittyviä kysymyksiä, mutta myös turpeen energiakäytön ja tuotannon ennakoitua nopeamman alasajon vaikutuksia kasvu- ja kuiviketurpeen tuotantoon ja käyttöön tarkasteltiin. Pääasiallisena lähteenä tässä muistiossa on Turvetyöryhmän raportti (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163045).

Kasvu- ja kuiviketurpeen ja energiaturpeen tuotanto ovat sidoksissa toisiinsa. Yleensä turpeenottoalueen pintakerroksista nostetaan ensin ns. vaalea turve, eli vähemmän maatunut turve, joka sopii parhaiten kasvuturvekäyttöön. Vaalean turvekerroksen alla on hieman pidemmälle maatunutta turvetta, joka on hyvin nestettä sitovaa ja sopii parhaiten mm. kuivikkeeksi ja esimerkiksi öljyn imeytykseen. Näiden alla on pitkälle maatunutta ns. tummaa turvetta, joka sopii taas parhaiten energiaturvekäyttöön. Tyypillistä on se, että kasvu- ja kuivikekäyttöön sopivan turpeen kerros on Suomessa suhteellisen ohut, vaihteluväli on yleensä noin puolesta metristä reiluun puoleentoista metriin. Tämän kerroksen alla oleva tumman turpeen kerros saattaa puolestaan olla hyvinkin paksu. Myös turvesuon maantieteellisellä sijainnilla on merkitystä, vaalean turpeen kerros on paksuimmillaan Lounais-Suomessa, missä on myös eniten kasvuturvetuotantoa.

Turvetuotannon tulorakenteessa on huomioitu nämä molemmat käyttötavat, ja useimmissa tapauksissa suurin tuotto tulee energiaturpeen myynnistä. Turvetyöryhmän kuulemisissa eräs alan suurista yrityksistä arvioi, että kasvuturpeen nykyisillä hinnoilla ei pelkän kasvuturpeen nosto olisi kannattavaa. Kannattavuuden ylläpitämiseksi kasvuturpeen myyntihinnan olisi oltava arviolta noin kaksinkertainen nykyiseen verrattuna. Samankaltainen hinnannostopaine olisi todennäköisesti myös kuiviketurpeella. Kasvuturpeiden ja erilaisten ympäristöturpeiden (ml. kuivikkeet) vuosittainen yhteenlaskettu tuotanto Suomessa on noin 2 miljoonaa kuutiometriä, mikä on noin 10 % vastaavan jakson energiaturpeen käyttömäärästä. Tästä noin 1 miljoonaa kuutiometriä jää kotimaan markkinoille.

Turve kasvualustana

Kotimaista kasvuturvetta käytetään paljon kasvualustana Suomen kasvihuoneilla, muussa puutarha- ja vihertuotannossa sekä metsätaimitarhoilla. Suomi on ollut edelläkävijä paitsi turpeen tuotannossa, myös näiden turpeen käyttömuotojen tutkimuksessa ja käyttöönotossa, ja asiaa koskeva tietämys on vuosien varrella kasvanut merkittävästi. Kasvuturpeella on paljon etuja verrattaessa muihin kasvualustoihin. Sitä voidaan käyttää monilla erityyppisillä kasveilla, koska

erilaiset turpeet poikkeavat toisistaan esimerkiksi ilmavuuden sekä kosteuden- ja ravinteidenpidätyskyvyn osalta. Vaihtelua aiheuttavat mm. turpeen maatumisaste sekä turvesuolla kasvaneet sammallajit, ja käyttöä voidaan vielä tehostaa tekemällä erilaisista turvetyypeistä kasvatettavalle kasville parhaiten sopivia seoksia. Kun viljelykäyttö on ohi, voidaan kasvuturvetta vielä hyödyntää esimerkiksi peltojen maanparannusaineena tai kompostoinnissa. Monilla kilpailevilla kasvualustoilla kuten esimerkiksi kivivillalla ei tätä jatkokäyttö- tai kierrätysmahdollisuutta ole. Rajoitukset, saatavuuden vaikeutuminen sekä mahdollinen hinnan nousu aiheuttaisivat merkittäviä ongelmia suomalaiselle kasvihuone- ja metsäpuutaimien tuotannolle. Nämä molemmat ovat kehittäneet tuotantoketjujaan voimakkaasti turpeen varaan. Kasvihuonetuotannossa turvetta käytetään vuosittain noin 0,2 miljoonaa kuutiometriä ja metsäpuiden taimitarhoilla noin 0,02 miljoonaa kuutiometriä. Vielä näitä aloja enemmän kasvuturvetta käytetään viherrakennuksen kasvualustaseoksissa ja kasvimateriaalin kasvatuksessa, joissa turpeen vuotuinen käyttö on joinakin vuosina noussut jopa 0,5 miljoonaan kuutiometriin.

Kasvihuonetuotanto kattaa n. 340 hehtaaria, josta 220 ha on vihannesten ja 120 ha kukkien viljelyssä. Alalla toimii noin 850 yritystä, sen liikevaihto on noin 340 milj. € ja se työllistää noin 5.500 htv. Metsäpuiden taimitarhoja on tällä hetkellä Suomessa 36 kappaletta, ja niissä tuotetaan vuosittain 150 –170 miljoonaa metsäpuun tainta metsänviljelyn tarpeisiin. Taimia tarvitaan metsänuudistamiseen, josta vuonna 2019 tehtiin istuttamalla 75 000 hehtaaria. Metsänistutuksissa käytetään nykyään yksinomaan turpeessa kasvatettuja paakkutaimia.

Turve kuivikkeena

Suomessa kosteissa ja viileissä sääolosuhteissa kotieläinten kuivituksessa hyvin toimivia materiaalivaihtoehtoja on rajallisesti. Turpeella on ehdottomia etuja kuivikekäytössä. Sillä on ylivoimainen kosteuden sitomiskyky: 1 m^3 sitoo 500-800 litraa nestettä. Se on lämmintä ja kuohkeaa. Turve on hapanta: pH ~ 4 (3,5-5), joka ei ole taudinaiheuttajien kasvuoptimi. Ammoniakin ja rikkivedyn sitomiskyky parantaa tuotantotilojen sisäilmaa ja vähentää lannan ammoniakkipäästöjä.

Antibioottien käyttöä kotieläinten sairauksien hoidossa on voitu vähentää ja syynä on osaltaan turpeen kuivikekäyttö ja sen hyvät ominaisuudet. Turpeen käyttö vähentää tautia aiheuttavien suolistobakteereiden lisääntymistä ja ennalta ehkäisee tauteja.

Tämä pätee sekä broilereiden kolibasilloosiin, että lypsylehmille vakavaa utaretulehdusta aiheuttavien koliformisiin bakteereihin. Kotimaisessa broilerituotannossa on viimeksi käytetty antibiootteja vuonna 2009. Turve toimii myös broilereiden ja kalkkunoiden kuopimis- ja kylpymateriaalina.

Kuiviketurve broilerihallien pehkuna on olennainen osa broilereiden terveyden ja hyvinvoinnin turvaamista. Broilereiden hyvinvoinnin mittarina käytetään viranomaisvalvonnassa lintujen jalkapohjien arviointia (kansainvälinen jalkapohjaindeksi), joka on suoraan kytköksissä kuivikepehkun hyvään kuntoon. Suomalainen tuotanto on kansainvälisessä vertailussa korkealla.

Siipikarjatuotannossa turvetta käytetään n.150 000 m^3 vuosittain. Broilereiden tuotannossa turve edustaa 99,5 % kuivikkeista. Broilerituotannon liikevaihto vuonna 2019 oli 178 Milj. euroa. Turve on myös osana kalkkunoiden kuivikepohjaa. Lihanautojen kuivikkeista turve vastaa n. 30-45 prosenttisesti ja maidontuotannon kuivikkeista yli 60 prosenttisesti. Vaihtelu on alueellisesti suurta, eikä täsmällisiä lukuja ole koottu. Pihattonavetoissa 80 – 90 prosenttia käyttää turvetta. Turpeen avulla voidaan ehkäistä naudanlihantuotannossa mm. vasikoiden napatulehduksia, tarttuvia sorkkasairauksia ja siten vähentää sairauksien hoitoon tarvittavien antibioottien käyttöä. Ritiläkasvattamoiden lietelantajärjestelmän toimivuus perustuu mahdollisuudelle käyttää turvetta, koska olki runsaasti käytettynä saattaa tukkia lantajärjestelmän.

Myös lampoloissa turvetta käytetään yleisesti ja pihattomuotoisissa emakkosikaloissa turve on ensisijainen kuivikemateriaali. Sikaloissa turve toimii myös virikkeenä, turveraudan lähteenä ja tonkimismateriaalina. Sikava –laatujärjestelmän toteuttajista 21,6 %:lla on turve virikkeenä (2019). Hevosten kuivituksessa turpeen osuus on hieman alle 50%. Kuivike on hyvin olennainen osa hevosen hyvinvointia jo edellä mainituista ominaisuuksista johtuen. Turvekuivitus aiheuttaa hevosille myös vähemmän hengitysteiden tulehduksia kuin muut kuivikkeet. http://www.hippolis.fi/site/wp-content/uploads/Monki_Hippolis-Hevostutkimuksen-infop%C3%A4iv%C3%A4-2_2020.pdf

Turve on kuivikekäytössä siis erinomainen vaihtoehto, mutta toisaalta esimerkiksi muissa Pohjoismaissa tuotannossa päästään vastaaviin hyviin tuloksiin (eläinten terveys, broilerien jalkapohjat, antibioottien käyttö), vaikka turpeen käyttö ei ole niissä yleistä. Uuteen kuivikkeeseen vaihto ei kuitenkaan ole aivan yksinkertaista ja voi vaatia tuottajalta sopeuttavia toimia ja lisäkustannuksia. Turvetta korvaavista kuivikkeista on myös tehty tutkimuksia ja kehitystyölle sekä investoinneille on saatavissa rahoitusta.

Taksonomiauudistuksen tärkeimmät kohdat Suomelle maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla

Taustaa

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/852 eli ns. taksonomia-asetus annettiin kesäkuussa 2020. Taksonomia-asetuksella luodaan luokitusjärjestelmä ympäristön kannalta kestävinä sijoituskohteina pidettäville taloudellisille toiminnoille. Sijoituskohde voi olla kestävä kuuden ympäristökriteerin kautta: 1. ilmastonmuutoksen hillintä, 2. ilmastonmuutokseen sopeutuminen, 3. vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojelu, 4. siirtyminen kiertotalouteen, 5. ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä 6. biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen. Tarkemmat ja sektorikohtaiset tekniset arviointikriteerit siitä, mitä pidetään kestävänä, annetaan komission delegoiduilla säädöksillä.

Komissio antoi kahta ensimmäistä tavoitetta, eli ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskevan delegoidun asetuksen kesäkuussa 2021 ja se on parhaillaan jäsenmaiden hyväksyttävänä. Päätös delegoidun asetuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä tehdään neuvostossa viimeistään joulukuussa 2021. Delegoitu asetus sisältää kriteerit kestäville metsätaloustoimille. Maatalouden osalta edellä mainitussa asetuksessa ei ole kriteerejä. Asetuksen johdanto-osan mukaan, *kun otetaan huomioon käynnissä olevat yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevat neuvottelut, maataloutta koskevien teknisten arviointikriteerien vahvistamista olisi lykättävä, jotta voidaan lisätä eri välineiden yhdenmukaisuutta vihreän kehityksen ohjelman ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.*

Komission kestävän rahoituksen foorumi (Platform) julkaisi 3.8.2021 raportin teknisistä arviointikriteereistä koskien tavoitteita 3-6. Komission on tarkoitus luonnostella jälkimmäinen delegoitu säädös raportin ja siihen tulleiden kommenttien pohjalta.

<u>Metsätalouden kriteerit Suomen kannalta</u>

1. delegoidussa asetuksessa asetetaan kriteerit ilmastonmuutoksen hillintää edistävälle metsätaloudelle. Kriteerit on täytettävä metsälö- tai hankinta-aluetasolla. Vaatimukset ovat seuraavat:

- yksityiskohtaiset vaatimukset metsätaloussuunnitelmille;
- yli 13 ha tilojen laadittava ja läpäistävä ilmastohyötyanalyysi, jolla voidaan osoittaa ilmastohyödyt perusuraan verrattuna 30 ja 100 vuoden tarkastelujaksoilla;
- pysyvyysvaatimus, eli lainsäädäntöön kirjattu kielto tai muu sopimus siitä, että maankäyttö ei muutu;
- *ei merkittävää haittaa* -kriteerit, eli kriteeristö sille, että ei aiheuteta haittaa viidelle muulle ympäristötavoitteelle;
- auditointi, joka on tehtävä 10 vuoden välein.

2. delegoitua asetusta pohjustava työryhmän ehdotukseen sisältyy kriteerit biodiversiteettiä edistävälle metsätaloudelle. 1. delegoidusta asetuksesta tuttujen metsätaloussuunnitelmavaatimusten ja ei *merkittävää haittaa* -kriteerien lisäksi varsinaisia biodiversiteettiä koskevia kriteerejä sovelletaan eri tavoin riippuen siitä, onko kyseessä vierasperäinen viljelymetsä (*exotic plantation*), kotoperäinen viljelymetsä (*native plantation*) vai luonnonmukaisesti hoidettu metsä (*close to nature managed forest*). Suomen metsät näyttäisivät luontevimmin asettuvan kotoperäisen viljelymetsän kategoriaan, tosin eivät täyttäisi niitä koskevia kriteerejä.

Kriteerit sisältävät sekä alueiden siirtoa puuntuotannon ulkopuolelle, että metsätalouden intensiivisyyttä vähentäviä keinoja. Kotoperäisten viljelymetsien osalta suojeluvaade on 20 %, ja eurooppalaisessa käytännössä, jossa valtio omistaa suojelualueet, vaatimus on hankala. Lisäksi jäljelle jäävää 80 % osuutta koskee erittäin tiukat kriteerit. Esimerkiksi vaatimus, jonka mukaan metsässä täytyy kasvattaa vähintään kolmea puulajia, ja yhdenkään osuus ei saa olla alle 20 %, on Suomen oloissa hankala.

Maatalouden kriteerit Suomen kannalta

Kestävän rahoituksen foorumin raportissa maatalouden tekniset arviointikriteerit koskevat ympäristötavoitetta 6: biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen. Maatalouden osuus raportissa on laaja ja yksityiskohtainen käsittäen yli 100 sivua.
Raportin kriteereissä vaaditaan maatilalta useita hallinnollisia toimia. Maatilan tulisi tehdä mm. yksityiskohtainen kestävyyssuunnitelma ja vuotuista kirjanpitoa kestävyyteen liittyvistä hoitotoimenpiteistä, jotka kolmannen osapuolen tulisi tarkastaa. Tuotantomenetelmissä kasvintuotannossa edellytetään mm. viiden kasvin viljelykiertoa ja kotieläintuotannossa painotetaan laidunnusta ja rehuomavaraisuutta.

Kriteereissä esitetään ehto, että tiettyjä elinympäristöjä (mm. metsät, kosteikot) ei ole saanut esimerkiksi raivata tai muuttaa maankäyttöä vuoden 2008 jälkeen maatalouden käyttöön.
Kriteerit ovat osin Suomen olosuhteisiin soveltumattomia esimerkiksi viljelykierron, laiduntamisen ja rehujen osalta. Kriteereissä edellytetään lisäksi, että turvetta ei käytetä kasvualustana tai kuivikkeena. Kasvihuonetuotanto ei ole vielä osa taksonomiaa (kriteerit koskevat kotieläintuotantoa ja kasvintuotantoa pellolla), joten turvekriteeri ei suoraan koske kasvihuonetuotantoa.

Suomen kanta ensimmäiseen delegoituun asetukseen linjataan E-kirjeessä, joka on parhaillaan valmisteilla. Toista delegoitua asetusta ja sen kriteerejä koskevat ennakkokannat linjataan E-kirjeessä, joka on myöskin parhaillaan valmisteilla.

Taksonomia-asetukseen on otettu kantaa valtioneuvoston U-kirjeessä ja U-jatkokirjeessä (U 56/2018, UJ 37/2018). Teknisiin arviointikriteereihin on muodostettu ennakkovaikuttamiskannat E-kirjeellä (E 85/2020).

Suomi on painottanut kestävän rahoituksen taksonomian valmisteluissa kriteereiden helppokäyttöisyyttä, johdonmukaisuutta ja kohtuuttoman hallinnollisen taakan välttämistä yrityksille. Jos taksonomia rakennetaan liian yksityiskohtaiseksi tai jos sen noudattamisen raportoinnista muodostuu kohtuuttoman hankalaa, hidastuvat myös tärkeät tavoitteet hankkeen taustalla. Taksonomian suhteen tulisikin löytää tasapaino sen tavoitteiden ja käytännön toteutuksen välillä. Lisäksi teknisten arviointikriteerien tulisi soveltua rakenteiltaan erilaisille ja eri kokoisille toimijoille.

Metsien osalta on aiemmin linjattu, että arviointikriteereiden tulee varmistaa, että niiden täyttyessä metsien hiilinielu kasvaa ja luonnon monimuotoisuus ei ainakaan heikkene. Teknisten arviointikriteerien tulisi nojautua paremmin jo olemassa oleviin EU-kehikkoihin. Kriteerien täyttyessä myös kansallisen tason tarkastelun tulisi olla mahdollinen. Lisäksi metsien ja metsätalouden osalta teknisissä arviointikriteereissä tulisi käyttää olemassa olevia ja merkitykseltään selkeitä käsitteitä ja vaatimuksia.

Maataloutta koskevien kriteerien rakenne ja laajuus eroavat merkittävästi muiden sektorien taloudellisten toimintojen kriteereistä ja niiden toimivuus ja tarkoituksenmukaisuus vaativat lisätarkastelua ja yksinkertaistamista. Kriteerien tulisi huomioida EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä tehdyt päätökset. Teknisissä arviointikriteereissä tulisi ottaa huomioon jäsenmaiden erilaiset luonnonolosuhteet ja niiden vaikutus alueella sovellettavissa oleviin maatalouskäytäntöihin. Kriteereissä ei tulisi käyttää takautuvia ehtoja.